איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

ומי אחיך עמך. ריש״ה דקרא כרבית קאי אל תקח מאתו וגו׳: **אם ישאו שניהם יומו.** אלמא שאין מספיק לשניהם: **ואם ישאה האחד מגיע ליובו.** וימלא מיס: **עמך.** מייך קודמין: **אינהו הוא דאין חייבין להחזיר.** כדתרלה [2]רבה בהגזל בתרא (כ״ק דף קיב.) ומי אחיך עמך לדידיה הוא דאזהריה רחמנא אהדר ליה דנימי בהדך דקיפיה דקרא אריש״ה קאי אל תקח ואם לקחת החזר אבל לבריה לא אזהר: **כדין הוא כו׳.** כרבי יוחנן דהאי ומי אחיך לכדר״ע: **המסוים.** שניכר שהוא [3]גזל ואביהם נזכר בה לקלון: דר׳ פנחס בסוף חומר בקודש (חגיגה דף כו.): **גזלנין קרים להו.** כתמיה: **פוערין את המלוה ואת הערב.** מן לא תעשה ומלקות: **מפני שיש בהן קום עשה.** והוה ליה לאו הניתק לעשה: **קומו אהדורו.** מה שגביתם. וזהו נתקו לעשה כדאמרינן אל תקח ואם לקחת החזר ומי אחיך: **לאו בני אהדורי נינהו.** ומי אחיך לכדר״ע: **לא.** לעולם אימא לך אם גבה דברי הכל אינו מתוקן בחזרה מן המלקות דאין כאן ניתק לעשה והאי דתני פטורין בשלא גבו דהתם לא הוא אלא שומא בעלמא שאמו עליו נשך על ידי מנאי ואמו רבי נחמיה ור׳ אלעזר למימר דלא תשימון עליו נשך דקאמר רחמנא לאו אשומא גרידתא קאי אלא אשומא הכא לידי גיבוי וכל כמה שלא גבו איכא קום עשה לקרועי שטרא. והשתא קפריך ואזיל לפרושי שינויא מאי קסבר כו׳: **כגבוי דמי.** שהרי שיעבד לו קרקעותיו על הקרן ועל הרבית: **עבדו לאיסורייהו.** וקרייעתו הוא השבחא ואם גבו נמי הוו מיתייבי ליה לאהדורי: **לא עבד כלום.** ומאן פליג עלייהו: **לעולם לאו כגבוי דמי.** ואשומא גרידתא מחייב ליה תנא קמא: **דתנן כו׳.** ואי אמרת לא מחייבי עד דגבו בשלמא כולהו עבדי מעשה בגבייתו מלוה גובה מן הערב והערב מן הלוה הלוה נתן ביד המלוה ועבר בלא תשיך (דברים כג) אלא עדיים מאי עבוד: **אלא לאו משום שומא.** הלכך מלוה וערב נמי מתחילתן מחייבין משום שומא: **בדיניהם.** של אומות שלא נאמר להם רבית: **מוליאין מן הלוה למלוה.** אם אין לו משכון ע״י תנאי שביניהם כגון רבית קצוצה: **בדיינו.** אם גבה מחזירין לו כר׳ אלעזר. ולקמיה פריך ליה מתנא רבית דבדיניהם מוליאין ובדיינו אין מחזירין: **כל שבדיניהם אין מוליאין.** מפרש לקמן: **ובדיינו אין מחזירין.** את העודף ביוקר שהוקירו החטים בשעת תשלומין דהא אנא רבית הוא: **אינהו בתורת פקדון אתו לידיה.** אינהו כי מגבו שאה בשאה מן הלוה למלוה לאו בתורת רבית קא מגבו ליה אלא בתורת פקדון הוא בעייהם דהא שאה מסר לו בידו וכי אמר רב ספרא למילתיה הכי אמרה כל שבדיניהם מוליאין בתורת רבית בדיינו מחזירין: **משכנתא בלא נכייתא.** מלוה מעות על הכרם ואוכל את הפירות ואינו פוסק לנכות לו מן החוב כלום בשביל אכילתו ואוכל בתורת רבית: **דבדיניהם מוליאין.** אם אכל הלוה הפירות משמשכנה: ובדיינו

אי עשה תשובה מאי בעי גבית. למ״ד רבית קצוצה יוצאה בדיינין פריך שפיר דהיה לו להחזיר ואפילו למאן דאמר אינה יוצאה מ״מ הוה לו להחזיר משום לעז ונוטה וכיון דלא חשש גם בניו אין להם לחוש לכבודו: **גזלן מאי אע״פ** שגבו **איכא.** ומ״מ דאף על פי שגבו משום מלוה ברבית נקטי׳ וי״ל דא״כ גזלנין למאי תנגהו פשיטא דמחזיר להכי אינטריך ליה לשנויי הגזלנין מאי ניהו מלוי ברבית:

תנאי היא. ואי״ת דבהגזל (ב״ק דף לד:) מאני דמחזירין לגאת ידי שמים ואמאי לא משני נמי הכא הכי והתם נמי אמאי לא משני תנאי היא כדמשני הכא וי״ל דהכא קאמר אליבא דר׳ יוחנן ולדידיה דאמר אינה יוצאה בדיינין אף לגאת ידי שמים אינו צריך להחזיר ולכך לא מצי לשנויי הכא אלא תנאי היא וקוניא דהתם אמי כהוא תנא דאית ליה יוצאה בדיינין דפריך אהכיא בריימתא דסברה דמן התורה מחזירין אלא משום מעשה שהיה תקנו דאין ממחזירין ופריך מהך בריימתא דהויא לאמר התקנה ותנאי דהכא נמלקו אם יוצאה בדיינין מן התורה ודלא [א] כפי׳ ריב״ן דפירש לעיל למורא ניתן שים לו להחזיר מירתא שמים ולא להשכון על פי בית דין:

לא מאי קום עשה לקרועי שטרא. פרש״י וכולהו סבירא להו כוותיה דר׳ יוחנן דאי גבו אין מחזירין דהו ליכא קום עשה לאהדורי רבית ופלוגתייהו בלא גבו וקשה דמעיקרא פריך אדר׳ יוחנן ומשני תנאי היא ופלוגתייהו בר׳ יוחנן ודאי דכולהו סבירא להו כוותיה כל שכן דאמר ליה שפיר טפי וי״ל דמעיקרא ודאי סבר דפליגי בלאו דאלו תקח מאתו נשך ופליגי בר׳ יוחנן ור׳ אלעזר ומסיק דכולהו אית להו דר׳ אלעזר ולא לקי אלאו דאל תקח משום דיתק לעשה הוא בהשבה אבל פליגי בלאו דלא תשימון והיכא דלא גבה עדיין הרבית דת״ק סבר מיד כשנכתב השטר נגמרה השומא והוי כאילו גבה כבר ואין עוד תקנה לתקן הלאו דלא תשימון ור׳ נחמיה ורבי אלעזר [ב״י] סברי לאו דשומא מתלה תלי וקאי שאם יקרע השטר קודם שיגבה פטור והמקשה לא הבין יפה טעמו ופריך אי כגבוי דמי כו׳ ואי לאו כגבוי דמי אמאי מייב לרבנן ומשני לאו כגבוי דמי וטעמייהו דרבנן דסברי משעה כתיבה נגמרה השומא וא״ת והיכי ס״ל מעיקרא דפליגי בלא תקח הא אמרינן לקמן (דף עה:) דערב אינו עובר אלא משום לא תשימון בלבד וי״ל דהיינו כשהערב לא קבל רבית מן הלוה אבל הכא שהערב קבל רבית מן הלוה ונתנו למלוה לכך מייב גם משום אל תקח לת״ק ואם תאמר ואמאי לא דחי דכולהו סבירא להו כר׳ אלעזר ופליגי אי מייב על לאו הניתק לעשה אי לאו דלאו וי״ל [3](דהכא) הלכה דפטור ועוד דברים תמוהים (דף ד:) פי׳ דלכ״ע פטור:

אינהו בתורת פקדון **אתא** לידיה. דאמר (לקמן דף פג:) מי קדמו מטין נאבלנאי כמו כן הייתי שומרם בבית ומוכרם ביוקר: לקח

מסורת הש״ס

(א) [עי׳ תוס׳ ע״ז ו. ד״ה והשתא], (ב) ב״ק לד: קיב. [תוס׳ שב״ה], (ג) [שבת ל. וש״נ], (ד) ב״ק לד:, (ה) ב״ז שם מנהדרין פה. יומות כב: [ועיל מח: ב״ב ד. מנות מ:], (ו) ג״ז שם מגיגה כו., (ז) [ביומות מיתת דרב פפא ומחגיגה מיתת דרב וכפנהדרין ובב״ק מיתת כדאמר רב פנחס בשעשה], (ח) [ב״ק לד:], (ט) [יומות לח: וש״נ], (י) [לקמן עה:], (כ) [לפניו מיתת רבא], (ל) פי׳ ועי״י רבים בשה לידו. רש״ל, (מ) [ל״ל דהכי],

עין משפט
נר מצוה

טור א ב ג ד מי׳ פ״ד מהל׳ מלוה ולוה הל׳ ד סמג לאין קלג טוש״ע יו״ד סי׳ קסא סעי׳ ו:
טור ה מי׳ שם הל׳ ג סמג שם:
יז ו מי׳ שם הלכה כ וסמג שם טוש״ע שם סי׳ קם סעי׳ ח:

תורה אור השלם

1 אַל תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ וְחֵי אָחִיךָ עִמָּךְ:
ויקרא כה לו
2 אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל וְנָשִׂיא בְּעַמְּךָ לֹא תָאֹר:
שמות כב כז

מוסף רש״י

אין חייבין להחזירן. דסתיא והשיב את הגזלה אשר גזל וכסי לא גזל מיהי, דקנינהו בשיעי רשות, וקסבר רשות יורש כרשות לוקח דמי (ב״ק צד:). וכל דבר המסוים. דבר הניכר לרבים זו היא שנגל פלוני והניחה ליורשיו (שם). בערשה מעשה עמך. וחז לא עשה מעשה עמו ואין מחיבין בכנוהו (שם). ומאי ניהו מלוי רבית אע״פ שגבו מחזירין. וכ״ם לא גבו דמקרעינא שטרא (שם).

הגהות אור הב״ח

(א) גם׳ כי היכי דנימי בהדך וכ׳ יוחנן: (ב) שם אינו מחיבין להחזירן אינהו הוא דאין חייבין להחזיר הא אבהרון מייב להחזיר: (ג) שם ומאי ניהו: (ד) שם כגבוי דמי הא כל״ל ואות ו׳ נמחק:

גליון הש״ם

גם׳ א״ל רבינא לרב אסי. עיין לקמן מז ע״ב תוס׳ ד״ה פירי ודף סד ע״ב תוס׳ ד״ה ולא ודף קיד ע״ב בכרש״י ד״ה מלוי קאמר:

הגהות הגר״א

[א] תוס׳ ד״ה תנאי. כפי׳ ריב״ן כו׳. ב״ב וכ״פ נ״ל אבל הרשב״ם מתב בתוס׳ (ועמ״ש רבינו ביו״ד סי׳ קפ״ח ס״ק ז׳):

---

[1]וחי אחיך עמך אהדר ליה כי היכי דניחי (ח) ורבי יוחנן האי וחי אחיך עמך מאי עביד ליה מבעי ליה לכדתניא שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים אם שותין שניהם מתים ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב דרש בן פטורא מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד מהם במיתתו של חבירו עד שבא ר׳ עקיבא ולימד וחי אחיך (ט)עמך חייך קודמים לחיי חבירך מיתיבי (כ)[1]אהניח להם אבותם מעות של רבית אע״פ שיודעים שהן של רבית אינן חייבין להחזירן (כ) הא אביהן חייב להחזיר בדין הוא דאבוהון נמי לא מיחייב להחזיר ואיידי דקא (כ)בעי למתני סיפא (ל)[2]הניח להן אבותם פרה וטלית וכל דבר המסוים חייבין להחזיר מפני כבוד אבותם תני נמי רישא בדידהו והני מפני כבוד אבותם מי מיחייבי קרי כאן [2]ונשיא בעמך לא תאר (מ)בעושה מעשה עמך כדאמר (נ)ר׳ פנחס משמיה (ס)דרבא בשעשה תשובה הכא נמי [2]בשעשה תשובה אי עשה תשובה מאי בעי גביה [3]שלא הספיק להחזיר עד שמת (ע)מיתיבי הגזלנין ומלוי רבית אע״פ שגבו מחזירין גזלנין מאי אע״פ שגבו איכא אי גזול גזול אי לא גזול גזלנין קרית להו אלא אימא גזלנין (פ) מאי ניהו מלוי רבית אע״פ שגבו מחזירין תנאי היא דתניא רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב [4]פוטרין את המלוה ואת הערב מפני שיש בהן קום עשה מאי קום עשה לאו משום דאמרינן להו קומו אהדורו מכלל דתנא קמא סבר לאו בני אהדורי נינהו לא מאי קום עשה לקרוע שטרא מאי קסבר אי קסבר (פ)שטר העומד לגבות כגבוי דמי (ד) והא עבדו איסורייהו ואי לאו כגבוי דמי הא לא עבוד ולא כלום לעולם קסבר שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי והא קא משמע לן דשומא מילתא היא הכי נמי מסתברא דתנן (ר)[5]ואלו עוברים בלא תעשה המלוה והלוה הערב והעדים בשלמא כולהו עבוד מעשה אלא עדים מאי עבוד אלא לאו שמע מינה דשומא מילתא היא ש״מ אמר רב ספרא כל שאילו בדיניהם מוציאים מלוה למלוה בדיינו מחזירין ממלוה ללוה כל שאילו בדיניהם אין מוציאין מלוה למלוה בדיינו אין מחזירין ממלוה ללוה א״ל אביי לרב יוסף וכללא הוא והרי סאה בסאה דבדיניהם מוציאין מלוה למלוה ובדיינו אין מחזירין ממלוה ללוה אמר ליה אינהו בתורת פקדון אתא לידיה *א״ל רבינא לרב אשי והרי משכנתא בלא נכייתא דבדיניהם מוציאין מלוה למלוה ובדיינו

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com